

Кавказ је подручје згуснуте историје и цевовода, зона од непроцењивог значаја за безбедност Русије. Измешани народи, подељени крхким државним границама, вером и историјом погодни су за практичну примену начела: завади, па владај. Осетини (Алани, Јаси) и Грузијци вековима живе у кавкаском подручју. Осетини су се у средњем веку расули по Европи и асимиловали. Неки географски појмови у Русији и Европи указују на давно присуство Осетина на тим просторима. Има мишљења да њихови потомци данас живе у мађарској жупанији Јас-Нађкун Солнок, а зову их Јасима, те да су имена места Јаши у Румунији и село Јасак на Фрушкој Гори, у Србији, осетинског порекла. У Јужној Осетији је око 70.000 становника, а у Абхазији око 200.000; Осетини су православни, а има и муслима, док су Абхази углавном муслимани. Грузијска православна црква држи се, као руска и српска, јулијанског календара, а грузијски се разликује од језика других кавкаских народа, те је препрека њиховом приближавању.

О прожимању Руса и Грузијаца говори историја Русије и Совјетског Савеза. На челу црвене империје дуго година био је Стаљин, најславнији Грузијац, вероватно осетског порекла, заједно са Беријом (такође Грузијац) играо је активну улогу у управљању аутономијама на Кавказу. Под његовом влашћу успостављена је јужноосетијска аутономија коју је Грузија желела да асимилује. Чини се да је Стаљин добро уочио да Грузија, Осетија и Абхазија не могу заједно, јер су удаљене језицима и културом. Кнез Багратион, славни генерал грузијског порекла, овековечен историјом великих битака (Аустерлиц, Бородино) имао је контакте са Карађорђевим устаницима, а његов лик ушао је у лепу књижевност захваљујући Толстоју.

Снисходљив однос Грузијаца према САД, сличан оном према Русији у време Катарине поводом Турске претње, стоји у позадини руске војне интервенције из августа 2008. Војну операцију у јужној Осетији извели су делови и састави 58. армије (севернокавказки војни округ) који су за шест часова извели марш од око 200 километара кроз тежак терен и ушли у Цхинвали. Вероватно су припреме трајале неколико месеци пошто је изведен низ предрадњи: образовање борбене групе, припрема наоружања, техничка и позадинска подршка, обавештајна и контраобавештајна дејства и друге неопходне мере, које су омогућиле успех операције усмерене на јединице грузијске војске. Изгледа да су командоси грузијске армије (обучавани у САД) неутралисани дејством група обавештајне службе (22. гардијска бригада ГРУ) која је учествовала у гушењу чеченских побуна. Артиљерија је одиграла свој задатак, а авијација је, после почетног застоја, дала допринос уништавању ПВО и других грузијских циљева. Успех је већи ако се има у виду релативно застарела руска техника и наоружање. Изгледа да су трупе биле састављене од редовних војника, а не војника по уговору. Русија је изгубила четири авиона (два Су-25, један су оборили Руси, један Су-24 и Ту-22М3), што говори о почетној

ефикасности грузијске противваздушне одбране коју су вероватно опслуживали искусни специјалисти.

Релативно лака и брза победа Руса подстиче неоумице и осуду Грузије због неуспеха. Будући да Американци у Грузији имају војне саветнике, они су добро знали намере грузијске војске, али и руских трупа. Вероватно су желели, по цену страдања свог савезника, да тестирају руску бојеву готовост, да учврсте положај у источној Европи и убрзају расплет украјинског питања, док је Русија још увек слабија страна.

Тумачење ситуације

Српска интерпретација истине о рату у Грузији углавном се поклапа са партијском поделом на пријатеље Руса и Американаца. Први одобравају интервенцију Русије у Грузији и подржавају њено признање отцепљених области – Абхазије и Јужне Осетије. Са друге стране је већина медија у Србији који тумаче и разрађују становиште Вашингтона и осуду зле Русије. Будући да су медији и страначки аналитичари обузети партијашком страшћу тешко их је оценити, али оваква подела, у једном класичном спољнополитичком питању, страним владама указују да се Србија још увек не бави проблемима међународних односа, што је одавно белодано.

Зато су занимљивија тумачења истине руске и америчке стране. На руској страни највиши представници – председник, премијер и министар спољних послова доследно и непогрешиво тумаче интерес Русије као бивше империје која жели да се врати на светску позорницу. Чини се да је Путин био најодређенији пошто је устврдио да се поређењем Косова и Абхазије долази до закона јачег који мора важити у свим деловима света. Медведев се надовезује на Путинову аргументацију и лагано развија империјалну тезу на малој ствари – посматрачкој мисији тзв. Еулекса на Косову и Метохији. Он уочава да је арбанашка страна одбацила учешће мировних снага по мандату УН и да је тражила замену Еулексом чему је Запад изашао у сусрет. То Русу омогућава да за Абхазе и Осетине на Кавказу затражи исто право које имају Шиптари на Балкану. Пошто Абхази и Осетини једино верују Русима, онда ће руске трупе чувати мир. Али, нешто раније пре немилог грузијског догађаја, Медведев је поручио да постојеће организације, укључујући НАТО и ОЕБС не могу осигурати мир у Европи, те је потребан нови хелсиншки споразум. Овај споразум, који тражи Русија, вероватно не би враћао границе у пређашње стање, већ би санкционисао нове. А да је Русија чврста у намерама да се укључи у цртање нових граница, које је започео тријумфално Запад, пре свих САД, Британија и Немачка, сведочи и позиција руског представника у НАТО пакту који јасно саопштава да су интегритет Србије и Грузије питања исте класе и назначава основу за промену граница у Евроазији.

Док је Русија у офанзиви на терену, а у одбрани у етру, Американци су на терену у дефанзиви, али имају иницијативу у етру. Амерички председник Буш оштро је осудио и жигосао понашање Москве као насилничко, а Кондолиза Рајс је љутито приметила да су се времена променила и да Русија не може да интервенише у Грузији 2008. као 1968. у Чехословачкој. Раније америчко тумачење косовског `unique case` демантује реалност

на терену. Најбољи и најјаснији тумач америчке политике према руском простору јесте осведочени амерички патриота Збигњев Бжежински. Из врха штаба империје, коју доживљава као чедо сопствене мисије, пан Бжежински непогрешиво погађа слабе тачке Русије, као и мере које ваља учинити да се она више никада не опорави. Он руско незадовољство америчким запоседањем источне Европе види као гест љутитог и слабог партнера.

Слично и различно

Ни једна земља бишег СССР-а, као ни оне на европском Балкану, ма шта званично саопштавала, не осећа се лагодно док посматра руске тенкове на територији Грузије, без обзира што је грузијска влада покушала да истреби Осетине. Естонија, Летонија, Казахстан, Украјина, Азербејџан и други руски суседи са мањинским проблемом зебу док себе замишљају у улози владе у Тбилисију. Зато еуфорични прикази руске победе нису близу истине, као ни тврдње да су Руси показали своје право (зликовачко) лице. Поред свега, изгледа да су Путин и Медведев, а пре свега руски генерали, показали највећи реализам и такт. Нити су прекомерно славили, нити су се правдали. Они су јасно поручили Западу: ви сте нас натерали да победимо нашег нејаког суседа који се изгубио у новом светском поретку и нећемо дозволити да мирно и без проливања крви милиона запоседнете нашу земљу Русију. Ова порука изазвали је бес и зато Америка шаље морнарицу у Црно море претећ Русији новим Кримским ратом.

Поређење Осетије и Косова темељи се на начелној примени међународног права и неповредивости граница, а пренебрегава се да су народи носиоци одређене воље која установљава моћ и политику владе. Сукоби на Балкану и Кавказу нису подстакнути радикалном променом међународног права, већ насилном изменом граница. Отуда је умесније поређење Јужне Осетије и Републике Српске или Кореје и Осетије. Уз то, српска и грузијска влада разликују се и по односу према пријатељу и непријатељу. Наиме, српска прозападна елита, и поред уврежене подозривости према Русији, није склона да јавно вређа Русију, али ни америчке окупационе снаге. У исто време, грузијске власти отворено провоцирају Русију и показују лојалност према Вашингтону који узвраћа моралном и војном подршком. Дакле, српска власт у међународним питањима избегава да повуче шмитовску границу између пријатеља и непријатеља, док грузијска то чини самоуверено, јасно и недвосмислено. Грузијци се бучно суде са Русијом и траже накнаду штете, а Срби стидљиво моле за мишљење о илегалном признању Косова, премда су претрпели неупоредиво више материјалне и биолошке губитке у рату са Америком 1999.

Зато ситуација настала 2008. на европском и азијском Балкану наводи на помисао да постоје значајне сличности између Грузијаца и Арбанаса, два кавкаска народа скоро једнаке бројности. Додуше, Арбанаси већ неколико векова не живе на Кавказу, већ европском Балкану. Савремени Грузијци и Арбанси, поред зајеничке постојбине, деле истог савезника и противника – Америку и Русију. Оба народа су показала склоност ка етничким чишћењима, при чему су самоуверни Арбанаси скоро потпуно истребили или асимиловали словенско становништво, док у Грузији још увек има Јермена, Азера и Руса.

И Србија и Грузија понете емоцијама и надом игноришу историјско искуство при установљавању савеза и контрасавеза. Ипак, изгледа да је српска власт трезвенија, пошто је стега СФРЈ била слабија од оне у Совјетском Савезу. Грузијска власт више је желела да нанесе штету Русији него што се плашила сопствене пропасти. Драже јој је било да помогне Пентагону него да придобије Кремљ. Са друге стране, српска власт је више желела да угоди Западу него да сарађује са Русијом на косовском питању. Грузијци, стари кавкаски народ, желели су да се пред Западом докажу као непријатељи Руса, а Срби, главни Балканци, као пријатељи Запада, како би њихове елите постале омиљене у европским салонима. Али, то се није догодило, јер је Кавказ ближи Балкану него овај Европи. Раторечиви Срби су се, после нестанка униполарног света, показали као малограђански мекушци, а гостољубиви Грузијци као ратници-камиказе. Оба народа сметнула су са ума да Американци са довољно комфора и без последица могу да занемаре старо правило да се велике силе никада не повлаче заувек са простора на којима су имали послове.

Сличности и разлике између српског и грузијског случаја могу се посматрати и кроз вредновање сопствених интереса. Изгледа да је грузијска политика погубнија од српске пошто се отцепљене територије могу директно ујединити са Русијом и тако успоставити уставно-правно јединство са империјом, док се отцепљени делови Србије и БЈР Македоније, у најбољем случају, уз одобрење САД, могу ујединити са Албанијом, која се у пролеће 1997. распала, а потом ујединила уз помоћ 7000 војника НАТО пакта. Отуда је, након признања Косова и Абхазије, паралела између Грузије и Албаније умеснија пошто су се оне, мимо европских континенталних сила, у потпуности подале хировима Пентагона. И не само то, самозваној влади Косова, Америка вероватно никада неће дати независност, потпуну слободу и самосталну унутрашњу и спољну политику. За разлику од потенцијалне наркофедерације под називом Велика Алабанија, Абхазија и Осетија поред брзог признања (мери се данима) за неколико месеци биће интегрисане у Руску федерацију и, самим тим, ослободити се проблема признања са којим кубуре арбанашки побуњеници. Надаље, руска војна интервенција и касније признање нису коначни циљ Кремља, већ узгредна станица на путу заокруживања континенталне империје, која баштини традицију прожимања и преплитања различитих народа. На другој страни, Арбанаси и Грузијци нису довољно разумели природу атлантске империје која на таласима мора осваја свет лишена жеље да са савезницима, осим војних и економских, успостави дубље односе. Уосталом, у политичкој традицији Америке нема места саживљавању и прожимању са удаљеним народима изван западноевропског културног круга. Препрека није само култура, већ и географија. Будући да су Грузија и Украјина тек пуко средство у борби против Русије, а Абхазија и Осетија део мозаика руског империјалног бића, број признања независности Абхазије и Јужне Осетије скоро је занемарљив. Када буду уставно-правно интегрисане у састав империје, оне ће добити признање на некој новој међународној конференцији као саставни део Русије.

Међународно признање Јужне Осетије и Абхазије за Кремљ има моралну димензију због успомене на моћ совјетског хартланда. Прво признање Абхазији и Јужној Осетији стигло је од сандинистичког побуњеника Данијела Ортеге. Порука из Никарагве топло је примљена у Москви којој је ово признање скоро сасвим довољно. И поред деветогодишњег тактизирања Америке да призна Косово, Арбанаси истрајавају и јавно

се декларишу као амерички сателити у интересној зони Русије и Немачке. Грузијци после изгубљеног рата не показују спремност да учине заокрет у својој политици као што је то безуспешно покушала Србија 2000. Тако су грузијска и албанска влада, делимично и српска, своје народе осудиле на спољнополитичку монокултуру. Али, после консолидације Абхазије и Осетије нејасна је судбина Аџарије и понашање Јерменије која памти прогоне не само из Турске већ и Грузије. Русија има довољно инструмената да постепено слаби Грузију и довољне демографске потенцијале да потпуно апсорбује део грузијског становништва, као што САД могу да прихвате, како су то и до сада чиниле, арбанашке емигранте. Али, између удруживања и прожимања Руса са суседима и америчке интеграције усељеника постоји значајна разлика која одражава природу ових империја. Док су Американци, ограђени морима, били сами на континенту који су постепено освајали крчећи шуме, коров и домородце (који сада постоје у резерватима или музејима) Руси су ратовали, гинули и убијали, рушили и градили симбиозу и прожимали простор и народе које су сретали на путу ка Владивостоку. Сусрет са Американцима на Аљасци није их подстако на даља освајања, већ су се повукли и продали је. Управо је овде велика предност америчке империје зеца над руском империјом лишаја, те кавкаску симбиозу народа безобзирно користи ради краткорочних циљева против господара хартланда. Као и Грузијци, Арбанаси немају много разлога за оптимизам. Њихови савези су пирова победа те ће обе, за разлику од Абхазије или Осетије, морати више да мисле о својој будућности. Јер, руска исправка граница у реону Абхазије и Осетије више је признање неуспелог совјетског покушаја да граничним инжењерством створи светску империју, а мање израз историјске неправде Грузијцима и нарушавање кавкаске симбиозе. У случају просторног и демографског умањивања српског простора на Балкану успостављена је неравнотежа која се на дужи рок успешно може одржати новим ратовима и коначним неутралисањем српске државе.

Зато је занимљив захтев домаћих политичара да Србија призна Абхазију и Осетију и суспендује непостојеће начело међународног права, а призна начело разумног реалполитичког разлога. У овом случају сломљена земља би, у тренутку сопственог пада, призвала начело воље и моћи народа без икаквих економских и политичких упоришта. Овај предлог има дипломатску оштрину, али је питање да ли има смисла пошто још увек није на видику нови хелсиншки споразум. Садашње српско признање било би преурањено, а после нове међународне конференције о миру у Европи одоцнело и беспредметно.

Биланс успеха

После одбијања Русије да прихвати отцепљење Косова и Метохије и изјаве да неће признати Абхазију и Осетију Русија је најавила оштар курс. Тиме је оставила Грузији довољно времена да се предомисли и нагоди са Москвом, али грузијска влада је пошто пото желела да постане платформа Пентагона. Проширењем опсега дипломатског деловања заснованог на старом поретку и применом средстава тајне дипломатије и тајних операција, Русија добија велики маневарски простор без много обавеза. Само под посебним околностима, а оне су наступиле у августу 2008, Москва је могла разматрати признање Абхазије и Осетије. Учинила је то одлучно и хитро.

Кина из овог сукоба изалази ојачана, јер добија драгоцену време за изградњу економских и војних снага, док Американци потискују Русе. Она даје необавезујућу подршку Москви и смирује руске бриге за далеки исток, док је посвећена јачању и изградњи војног и економског система. Далај Ламу заменио је Шаликашвили у ударним вестима западних медија. Блиски регионални играч Иран на трен је нестао са екрана водећих западних медија, а заоштравање у Црном мору ослабило је изгледе да буде нападнут. Турска овим сукобом добија на значају, јер је америчкој ратној морнарици омогућила улаз у Црно море пошто је Русија одбила Ердоганов предлог поделе интересних сфера на Кавказу. Западноевропске земље, такође, покушавају да умање амерички политички и економски притисак подстицањем сукоба Вашингтона и Москве како би умањили цену руских сировина. Путинова најјава ограничења увоза америчких производа превентивно је упозорење ЕУ и Америци да не претерују са претњама Русији која је спремна на контрасанкције.

САД су на први поглед губитници, али су добиле више него што је могао удаљени умешач. Пре свега, учвршћено је неповерење према Русији и њеним намерама и дата снага ослабелом утицају САД и НАТО пакта. На Западу је очврсла русофобија, али нису јасно назначене мере које ваља предузети против источних Словена. Твродокорнији амерички инсајдери мисле да би Русији могли запретити замрзавањем стотина милијарди долара које руски тајкуни чувају у западним банкама и бојкотом олимпијских игара. Потајно праве комбинације како истопити руске девизне резерве у некој новој хипотекарној кризи. Помажу им консултанци из епохе Јељцинових реформи и либерални реформисти. За разлику од Британаца и Американаца, Европљани помажу из потаје и, забринуте за топлину својих домова, русофобију ограничавају на јавне изливе гнева и протеста. Руске најаве диверсификације извоза нафте на штету ЕУ указују да јењава руско стрпљење. Медведев и Путин желе да прошире акцију у Украјини после августа 2008. Истовремено, грузијска криза осигурала је позиције Пентагона у источној Европи што је прворазредни успех Америке. Независност Абхазије и Осетије занемарљиве су у односу на значај ракетног штита који ће бити постављен у Пољску. Поред тога, земље значајне за руску политику Америке, под прозападним режимима (напр. Украјина и Грузија) још ће се снажније окренути НАТО-у и Америци. Проамерички председник Украјине Јушченко сада нема избора и пуном снагом ће покушати да увуче Запад у сукоб са Русима на простору Украјине где се води одсудна битка за опстанак Русије. У неколико наредних година САД и НАТО морају донети одлуку да ли ће се упустити у сукоб са Русијом у Украјини пошто немају много избора – или да организују нови Кримски рат или да препусте (поделе) Украјину. Уз све, Грузија је беспоговорни партнер Америке пошто је краткотрајним ратом учвршћена нетрпељивост православних Руса и Грузијаца. Ослабљени Американци на великом и малом Балкану могу се против Руса и Немаца борити до последњег Грузијца и Арбанаса. Сукоби у Ингушетији, након руског признања Абхазије и Јужне Осетије, поуздан су знак да САД и Британија чврсто стоје на позицији опкољавања и поделе Русије. Али, Венецуела отвара простор за преношење игре са евроазијске табле на неприкосновену англосаксонску интересну сферу Латинску Америку. Ово потврђује намера Русије да пошаље ратне бродове у Карибе.

Русија је на кратко повратила кураж и у исти мах одредила границе своје акције спрам непоколебивог Запада. Ова интервенција, после две деценије тихог пропадања армије, руском војном врху показала је како слабости противника тако и сопствене недостатке. Грузијска интервенција важна је вежба пред расплет који ће уследити у Украјини. Кавказ је за Русију важнији од Косова, али и за САД, што говори у прилог мишљења да су овим потезом Руси у свом дворишту надиграли Американце. Ако Америка остане на Бондстилу, без Кавказа и Украјине, сва њена настојања ће истопити време, а терет овог бескорисног пренапрезања, у некој новој кризи финансијског система, пашће на плећа америчког народа и малобројних савезника. Овај идеални сценарио урушавања америчке премоћи прижељкује Кремљ и зато своје акције пажљиво планира и избегава замке размахане западњачке реторике. Ако успе, кавкаске заваде могле би бити залечене, а Грузија, Украјина, Азербејџан и Молдавија, уместо русофобије, учврстиле би добросуседске односе са Русијом. За победу Кремља потребно је време и наставак америчке биковске хладноратовске политике.

Дражање руског руководства у време и после напада на Грузију говори да је цела операција успешно изведена и да Русија није начинила ни једну грешку. Руска победа чиста је како на војном тако и на међународном плану, а њена последица су масовне антируске демонстрације у Грузији. Успех Русије у Грузији више је моралне, а мање политичке природе, пошто ће Тбилиси примити додатну америчку војну помоћ да лакше штити нафтовод Баку-Чејхан. Неизоставно, Русија може постати равноправан геополитички партнер Американаца и Европљана тек када придобије Украјину и Казахстан. Све дотле она је геополитички рањива и економски нејака. Ни по једном параметру у области финансија, производње наоружања, вођењу ратова, истраживању, посебно у примењеним наукама, Русија није равна са САД и ЕУ. Земља која нема прехрамбену индустрију спремну да подмири домаће потребе и извози храну не може бити претња великим светским играчима са Запада. Русија је, из положаја принципијелне (слабије) стране, изашла из једне битке као победник пригрливши начело да ће сваки спор у будућности решавати у складу са сопственим интересима. Септембар, 2008.